

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหารายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็ก ทำให้ทราบถึงการให้ความสำคัญต่อข่าวเกี่ยวกับเด็กของหนังสือพิมพ์ไทย โดยการวิเคราะห์จากความถี่ ประเภทและปริมาณของเนื้อหา ตำแหน่งของการจัดวางบนหน้าหนังสือพิมพ์ ตลอดจนการวัดทิศทางที่เป็นบวก กลางและลบของเนื้อหาในชั้นข่าวประเด็นข่าว บทความ ความบันเทิง บทบรรณาธิการและภาพข่าว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็ก

หนังสือพิมพ์ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มี 5 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์ และวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ของทั้ง 5 ชื่อฉบับที่พิมพ์ออกจำหน่ายในปี 2542 ทั้งปี ซึ่งรวมเป็นจำนวนหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งสิ้น 1,825 ฉบับ และดังที่กล่าวแล้วในบทนำว่า ที่เลือกหนังสือพิมพ์ในปี 2542 ก็เพราะเป็นปีที่ครบรอบ 10 ปีของอนุสัญญาสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติเป็นภาคีตั้งแต่ปี 2535 จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการเสนอรายงานข่าว บทความความบันเทิง บทบรรณาธิการ และภาพข่าว ที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็กในความถี่ และปริมาณมากน้อยประการใด รวมทั้งทิศทางของเนื้อหาข่าวและบทความเหล่านั้น เป็นเนื้อหาที่เสนอภาพเด็กในทางบวก ทางลบ หรือเป็นกลาง มากน้อยอย่างไร ผลการวิเคราะห์เนื้อหาการรายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กของหนังสือพิมพ์ไทยครั้งนี้ นับปริมาณความถี่โดยดูจากตัวบ่งชี้โดยอ้อม (proxy indicators) ของแต่ละกลุ่มสิทธิพื้นฐาน ดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 3 และที่ปรากฏผลในบทที่ 4 และวัดทิศทางของข่าวโดยดูจากผลที่เกิดกับเด็กตามเนื้อหาในข่าวหรือบทความนั้นๆ ผลการวิเคราะห์อาจสรุปผลเพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 2 ประเด็น คือ การให้ความสำคัญแก่ข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กโดยดูจากปริมาณความถี่ของการเสนอข่าวเด็ก และทิศทางของเนื้อหาข่าวว่ามีทิศทางบวก เป็นกลาง หรือเป็นลบต่อเด็ก ได้ดังนี้

1. ปริมาณและความถี่ของการเสนอข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็ก

- ในด้านปริมาณและความถี่ของการเสนอข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในปี 2542 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ อาจนำเสนอผลโดยแบ่งตามหัวข้อของการเก็บบันทึกข้อมูล ได้ดังนี้ คือ ผลวิเคราะห์ด้านปริมาณและรูปแบบของชิ้นข่าว บทความ บทบรรณาธิการและภาพข่าว เช่น การแสดงจำนวนรวมทั้งหมดของตัวอย่างที่เจงนับได้ สัดส่วนของข่าวแต่ละประเภทหรือรูปแบบ ความถี่ของรายงานข่าวเด็กตลอดทั้งปีของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ปริมาณความถี่ของเนื้อหาแต่ละประเภท ปริมาณความถี่ของแหล่งข่าว ปริมาณความถี่ของการระบุคำว่า "สิทธิเด็ก" หรือ "สิทธิ" เป็นต้น

ต่อจากนั้น เป็นผลวิเคราะห์ด้านปริมาณความถี่ของประเภทของเนื้อหา เช่น สัดส่วนของจำนวนเนื้อหาในแต่ละประเภท สุขภาพอนามัย การศึกษา ความรุนแรงต่อเด็ก กิจกรรมของเด็ก ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้โดยอ้อมในการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และผลวิเคราะห์ด้านปริมาณความถี่ในการให้ความสำคัญหรือความเด่นของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็ก โดยดูจากตัวแปรเช่น ตำแหน่งของหน้า การจัดวางเนื้อข่าวในแต่ละหน้า ความยาวของข่าว ขนาดของพาดหัวข่าว และขนาดของภาพประกอบ เป็นต้น

1.1 ผลการวิเคราะห์ในด้านปริมาณและรูปแบบ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับสิทธิเด็กของหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ ในปี 2542 ซึ่งรวมจำนวนทั้งสิ้น 1,825 ฉบับ เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของปริมาณเนื้อหาของข่าวและบทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กของหนังสือพิมพ์ 5 ชื่อฉบับ พบว่า ในปี 2542 ทั้ง 5 ฉบับตีพิมพ์ข่าวเกี่ยวกับเด็ก จำนวนข่าว บทความ บทบรรณาธิการและภาพข่าวเกี่ยวกับเด็กรวมกันทั้งหมด 5,196 ชิ้น ถ้าประมาณโดยคิดเฉลี่ยจากจำนวนรวมของชิ้นข่าวนี้ ในปี 2542 หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับลงข่าวเกี่ยวกับเด็กรวมกันเฉลี่ยวันละ 14.23 ชิ้น ถ้าเฉลี่ยต่อชื่อฉบับจะได้ 2.84 ชิ้นต่อวันต่อชื่อฉบับ

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณโดยรวมของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กระหว่างหนังสือพิมพ์ 5 ชื่อฉบับ โดยคิดจำนวนรวมของชิ้นข่าว 5,196 ชิ้น เท่ากับ 100% มติชนและบ้านเมืองลงข่าวเด็กในปริมาณที่เท่าๆ กัน คือ ฉบับละ 24% ของจำนวนรวมของชิ้นข่าวทั้งหมด หรือทั้งสองฉบับรวมกันคิดเป็น 48% ของทั้งหมด ซึ่งก็เกือบครึ่งหนึ่งของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับนำเสนอ

ในปี 2542 ที่เหลือเป็นของไทยรัฐอีก 23% และบางกอกโพสต์กับกรุงเทพธุรกิจ มีอีกฉบับละ 15% และ 14% ตามลำดับ (ดูแผนภาพที่ 4 หน้า 52)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบระหว่างมติชนกับบ้านเมืองที่มีปริมาณจีนข่าวในสัดส่วนที่เท่ากัน แต่ความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับอยู่ที่ประเภทของจีนข่าว คือ ในจำนวนรวมของจีนข่าวของมติชน มติชนนำเสนอในรูปแบบของจีนข่าวประเด็นข่าวมากถึง 60% และภาพข่าวเพียง 22% ในขณะที่บ้านเมืองนั้นนำเสนอในรูปแบบของจีนข่าว 49% แต่ภาพข่าวสูงถึง 39 (ดูแผนภาพที่ 5 หน้า 53) อย่างไรก็ตาม ถ้าเทียบเฉพาะสัดส่วนของปริมาณจีนข่าวที่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนำเสนอแล้ว ไทยรัฐเสนอในรูปแบบของจีนข่าวเป็นสัดส่วนสูงสุด คือ 65% ของรายงานเกี่ยวกับเด็กทั้งหมดของไทยรัฐ ส่วนในการเสนอรูปแบบของบทความหรือบทวิจารณ์นั้น กรุงเทพธุรกิจมีปริมาณสัดส่วนมากที่สุด คือ ประมาณ 28% ของข่าวเด็กที่กรุงเทพธุรกิจตีพิมพ์ทั้งปี 2542 รองลงไป ได้แก่ บางกอกโพสต์ ซึ่งเสนอในรูปแบบของบทความ 25%

สำหรับบทบรรณาธิการนั้น ผลการวิจัยน่าสนใจว่า บางกอกโพสต์เสนอเรื่องเด็กในรูปแบบของบทบรรณาธิการมากที่สุด คือ นำขึ้นเป็นบทบรรณาธิการถึง 6 ครั้งในรอบ 1 ปี ขณะที่มติชนไทยรัฐ และกรุงเทพธุรกิจนำประเด็นเกี่ยวกับเด็กขึ้นมาเป็นบทบรรณาธิการฉบับละ 1 ครั้งในหนึ่งปี แต่บ้านเมือง ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านการเสนอข่าวเด็กและเยาวชนจากสำนักงานคณะกรรมการประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กลับไม่มีบทบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องเด็กเลยแม้แต่ครั้งเดียว

ถ้าแยกผลการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ เพื่อดูว่าแต่ละชื่อฉบับนั้นมีปริมาณความถี่โดยรวมในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กในรูปแบบต่างๆ ตลอดทั้งปี 2542 ในสัดส่วนอย่างไร พบว่า หนังสือพิมพ์ทุกชื่อฉบับเสนอข่าวเด็กในความถี่สูงในช่วงต้นปีและปลายปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นช่วงเทศกาลวันเด็ก ช่วงปิดเทอม และการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย ส่วนปลายปีก็เป็นช่วงเทศกาลปีใหม่ ความแตกต่างที่เห็นชัดของความถี่ในการเสนอข่าวเด็กของหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ฉบับ อยู่ที่ช่วงกลางปี คือในช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคมนั้น จะเห็นความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เช่น ไทยรัฐมีปริมาณข่าวเด็กน้อยมากในเดือนกรกฎาคม แต่มติชน กรุงเทพธุรกิจและบางกอกโพสต์กลับมีปริมาณพุ่งสูงขึ้นในช่วงกลางปี คือเดือนมิถุนายน - กรกฎาคมมีปริมาณพุ่งสูงขึ้นมาก การวิจัยพบว่า ช่วงนั้นมีเหตุการณ์สำคัญๆ เช่น วันสิ่งแวดล้อมโลก งานชุมนุมลูกเสือโลก การแถลงรายงาน "ความก้าวหน้าของชาติ" ที่องค์การยูนิเซฟจัดเป็นประจำทุกเดือนกรกฎาคม ซึ่งในปี 2542 บางกอกโพสต์นำรายงานนี้ขึ้นเป็นบทบรรณาธิการ และข่าวการก่อตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กในทุกจังหวัด เป็นต้น

1.2 ผลการวิเคราะห์ในด้านประเภทของเนื้อหา

ตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็ก ซึ่งระบุสิทธิพื้นฐาน 4 ประการของเด็กทุกคน คือ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม เนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ 1,825 ฉบับ ในปี 2542 นั้น ผู้วิจัยจัดแบ่งประเภทของเนื้อหาของข่าวและบทวิจารณ์เอาไว้ 22 ประเภทเนื้อหา ซึ่งใช้เป็นตัวบ่งชี้โดยอ้อม (proxy indicators) ถึงสิทธิของการมีชีวิตอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง และสิทธิที่จะมีส่วนร่วมของเด็ก

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิดสิทธิเด็ก (หน้า 36) สิทธิพื้นฐานของเด็กทั้ง 4 ประการที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยตรง ไม่สามารถขีดเส้นแบ่งแยกลักษณะของสิทธิหนึ่งออกจากอีกสิทธิหนึ่งได้อย่างเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด ตัวอย่างเช่น เราไม่อาจแยกสิทธิของการมีชีวิตรอดออกจากสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา การปกป้อง ได้อย่างเด็ดขาดจากกัน ถ้ามองในแง่รูปธรรม การที่เด็กได้รับสิทธิที่จะมีชีวิตรอด เช่น ได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพอนามัย ได้รับบริการพื้นฐานทางด้านสาธารณสุข ย่อมเกี่ยวพันไปถึงว่าเด็กคนนั้นจะมีโอกาสเติบโตอย่างมีสุขภาพดี และได้รับการพัฒนาตามและเต็มศักยภาพของตน ได้รับการศึกษา หรือได้รับการปกป้องไม่ให้ต้องถูกนำไปใช้แรงงาน หรือถูกกดขี่ทำร้ายทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นั่นก็หมายถึงว่า เด็กคนนั้นมีโอกาสเรียนรู้ที่จะปกป้องตนเองจากการถูกละเมิดทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมตามวุฒิภาวะของเด็ก

ดังนั้น ประเภทเนื้อหาของข่าว/ประเด็นข่าว บทความ/บทวิจารณ์ บทบรรณาธิการ และภาพข่าวที่จัดแบ่งประเภทไว้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการแบ่งโดยคร่าวๆ เพื่อใช้เป็นตัวบ่งชี้โดยอ้อม (proxy indicators) และในการวิเคราะห์เนื้อหาก็ค้นพบว่า ชิ้นข่าว/ประเด็นข่าว คอลัมน์บทวิจารณ์/บทความ บทบรรณาธิการและภาพข่าวส่วนใหญ่ นั้น มีเนื้อหาที่สามารถจัดเข้าประเภทต่างๆ ได้มากกว่า 1 ประเภทขึ้นไป เช่น ในข่าวเกี่ยวกับเด็กถูกทุบตีทำร้าย หรือถูกทำอนาจาร บางครั้งเด็กที่ตกเป็นเหยื่อนั้นเป็นเด็กที่เร่ร่อน หรือเป็นเด็กพิกار หรือเป็นเด็กต่างชาติหรือชนกลุ่มน้อย เหล่านี้เป็นต้น หรือข่าวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเด็ก เด็กป่วยด้วยโรคร้ายแรงบางชนิด อันมีสาเหตุมาจากสารพิษหรือสิ่งแวดล้อมที่มีอันตราย หรืออันเนื่องมาจากอาหารกลางวันในโรงเรียนสกปรก ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก

จากการวิเคราะห์เนื้อหา ปริมาณและความถี่ของประเภทเนื้อหา 22 ประเภทของข่าว บทความ บทบรรณาธิการ และภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ แบ่งกลุ่มประเภทตามหลักสิทธิพื้นฐานของเด็ก เมื่อนำมาเปรียบเทียบความถี่และปริมาณเนื้อหาข่าวที่จัดอยู่ในกลุ่มสิทธิ 4 สิทธิ สรุปผลได้ดังนี้

ในจำนวนชิ้นข่าวเกี่ยวกับเด็กจำนวนทั้งหมด 5,196 ชิ้นที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ 5 ชื่อฉบับทั้งปีนั้น ถ้าดูตามประเภทของเนื้อหาตามที่จัดแยกไว้ 22 ประเภท และจัดเข้ากลุ่มแต่ละกลุ่มสิทธิพื้นฐานของเด็ก จะเห็นว่า ชิ้นข่าว บทความ และภาพข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะมีชีวิตรอด (right to life) นั้น มีข่าวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและโภชนาการของเด็กประมาณ 10% ของข่าวเด็กทั้งหมดของทั้ง 5 ชื่อฉบับในปี 2542 และมากกว่าข่าวอื่นในกลุ่มสิทธิเดียวกัน ที่รวมถึงเรื่องเด็กกับสิ่งแวดล้อม เด็กกับความพิการ และเด็กกับเอชไอวี

ส่วนในประเภทเนื้อหาที่จัดอยู่กลุ่มสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (right to be developed) มีข่าวเรื่องการศึกษาของเด็กในสัดส่วน 16% ของข่าวเด็กทั้งหมด และมากกว่าข่าวอื่นในกลุ่มสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาที่รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมกับเด็ก การพักผ่อน การกีฬา ความเสมอภาคทางเพศ และการให้ทุนหรือบริจาคของให้เด็ก

ในกลุ่มสิทธิที่จะได้รับการปกป้อง (right to be protected) มีข่าวเรื่องเด็กถูกทำร้าย ทุบตี ช่มชู้และถูกทำอนาจารในสัดส่วน 8% แต่ในกลุ่มนี้การจัดประเภทเนื้อหาค่อนข้างกระจาย เพราะครอบคลุมประเด็นที่กว้างกว่ากลุ่มสิทธิอื่น เพราะรวมข่าวอย่างเช่น การทำร้ายเด็ก การใช้แรงงานเด็ก เด็กเร่ร่อน เด็กกับความรุนแรง เด็กกับยาเสพติด อุบัติเหตุ/ภัยพิบัติ โสเภณีเด็ก เป็นต้น

ในกลุ่มสิทธิที่จะมีส่วนร่วม (right to participate) มีข่าวการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก เช่น การเข้าค่ายอบรมฤดูร้อน การร่วมกิจกรรมแข่งขันวาดภาพศิลปะ รวมทั้งการแสดงออกของเด็กในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือคอลัมน์สำหรับเด็ก ในสัดส่วนมากถึงเกือบ 20% ของข่าวเด็กทั้งหมดในปี 2542

1.3 ผลการวิเคราะห์ในด้านกรให้ความสำคัญหรือความเด่นต่อชาวเด็ก

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาในแง่ของการให้ความสำคัญต่อชาวเด็ก โดยภาพรวมในเรื่องของตำแหน่งหน้าระหว่างหน้าหนึ่งกับหน้าอื่นๆ และการจัดวางในแต่ละหน้า ระหว่างครึ่งบนกับครึ่งล่าง หรือเต็มทั้งหน้านั้น อาจสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กไว้ในหน้าอื่นๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น 96.70% ของชาวเด็กในกรุงเทพมหานครปรากฏอยู่ในหน้าอื่น ที่ไม่ใช่หน้าหนึ่ง ในขณะที่มติชนและบ้านเมืองลงไว้ในหน้าอื่นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ 90.70% กับ 90.30% ตามลำดับ ส่วนบางกอกโพสต์และไทยรัฐมีสัดส่วน 89.15% และ 83.55% ตามลำดับ สรุปตามนี้ได้ว่า ไทยรัฐและบางกอกโพสต์นำเสนอข่าวเด็กในหน้าหนึ่งในสัดส่วนมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบในเรื่องการจัดวางข่าวในแต่ละหน้า ผลการวิเคราะห์กลับปรากฏว่า กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญแก่ชาวเด็ก โดยจัดพิมพ์ไว้ครึ่งบนของหน้าในสัดส่วนที่มากกว่าฉบับอื่นๆ ขณะเดียวกัน ทั้งกรุงเทพมหานครและบางกอกโพสต์ต่างให้เนื้อที่เต็มหน้าแก่ชาวเด็กในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และมากกว่าของไทยรัฐ มติชน และบ้านเมือง โดยเฉพาะไทยรัฐนั้นให้เนื้อที่เต็มหน้าแก่ชาวเด็คน้อยที่สุดคือ เพียง 0.34%

ในด้านความยาวของเนื้อข่าวซึ่งจัดเรียงลำดับขนาดไว้ตั้งแต่ 1-5 คอลัมน์นี้ 6-10 คอลัมน์นี้ 11-15 คอลัมน์นี้ 16-20 คอลัมน์นี้ 21-25 คอลัมน์นี้ และเกิน 26 คอลัมน์นี้ขึ้นไป นั้น ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ ให้เนื้อที่แก่เนื้อข่าวหรือบทความที่เกี่ยวกับเด็กมีความยาวเกิน 26 คอลัมน์นี้ในสัดส่วน 30% ขึ้นไป โดยมีกรุงเทพมหานครให้ในสัดส่วนที่มากที่สุดคือ 47% ตามมาด้วยบางกอกโพสต์ 40.97% ส่วนบ้านเมืองนั้นให้ความยาวขนาด 1-5 คอลัมน์ในสัดส่วนมากที่สุดคือ 43% ซึ่งหมายถึงว่าชาวเด็กในบ้านเมืองส่วนใหญ่เป็นภาพข่าวที่มีคำบรรยายภาพสั้นๆ เท่านั้น

ในด้านขนาดของการพาดหัวข่าว ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ พาดหัวข่าวเกี่ยวกับเด็กด้วยขนาดพาดหัวปกติเป็นส่วนใหญ่ คือ ในสัดส่วนประมาณ 70% ถึง 75% ของจำนวนการพาดหัวข่าวเกี่ยวกับเด็ก อย่างไรก็ตาม บางกอกโพสต์ให้ความสำคัญแก่ชาวเด็กโดยการพาดหัวข่าวด้วยตัวโป๊งในสัดส่วนมากที่สุดคือ 17% ของหัวข่าวที่เกี่ยวกับเด็ก ส่วนบ้านเมืองนั้น 38% เป็นคำบรรยายภาพอย่างเดียว

ในด้านภาพประกอบข่าว ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ในระหว่างหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ ข่าวเกี่ยวกับเด็กที่ไม่มีภาพประกอบมีสัดส่วนอยู่ในระหว่าง 39% - 56% โดยมีดัชนีนำหน้าคือ ลงข่าวหรือบทความเกี่ยวกับเด็กโดยไม่มีภาพประกอบถึง 56% ในขณะที่บางกอกโพสต์มีภาพประกอบในสัดส่วนสูงถึง 54% ในจำนวนนี้ เป็นภาพขนาดใหญ่เกิน 4X5" มากถึง 40% กรุงเทพธุรกิจก็มีภาพประกอบในสัดส่วนที่สูงมากคือ 60% แต่ เป็นภาพประกอบขนาดเล็กเสีย 31% ในขณะที่บ้านเมืองซึ่งถือได้ว่ามีภาพข่าวในสัดส่วนที่มากที่สุดนั้น มีภาพประกอบข่าวรวมในสัดส่วน 60% แต่ในจำนวนนี้เป็นภาพขนาดเล็กถึง 44%

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาโดยนับจำนวนคำว่า "สิทธิ" หรือ "สิทธิเด็ก" ที่ปรากฏในข่าวหรือบทความที่เกี่ยวกับเด็กด้วย ปรากฏว่าทั้ง 5 ชื่อฉบับแทบจะไม่มีคำว่า "สิทธิ" หรือ "สิทธิเด็ก" ปรากฏอยู่ในข่าวเลย คือ ไม่มีคำดังกล่าวอยู่ในสัดส่วนสูงสุดตั้งแต่ 98% ถึง 91% เช่น ข่าวหรือบทความของบ้านเมืองเกือบ 98% ไม่มีคำดังกล่าวเลย หนังสือพิมพ์ที่มีการระบุคำว่า "สิทธิ" หรือ "สิทธิเด็ก" มากที่สุดคือ บางกอกโพสต์ ประมาณ 9%

สำหรับการระบุเพศของเด็กที่เป็นข่าว หรืออยู่ในบทความ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาไว้ด้วยนั้น เพื่อจะศึกษาถึงสิทธิเด็กกับความเสมอภาคทางเพศ ปรากฏผลว่า บ้านเมืองและกรุงเทพธุรกิจไม่ระบุเพศของเด็กในสัดส่วน 75% - 76% ของข่าวหรือบทความที่ดีพิมพ์ ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ระบุเพศเด็กมากที่สุดคือ บางกอกโพสต์ คือ 62% ระบุเพศเด็ก ในจำนวนนี้ เพศเด็กที่ระบุ 25% เป็นเพศชาย อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ อาจต้องวิเคราะห์ให้ลึกต่อไปว่า เพศเด็กที่ระบุนั้นเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับสิทธิด้านต่างๆ ของเด็ก ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาวิจัยต่อไป

2. ทิศทางของเนื้อหาของข่าว/บทความและภาพข่าวที่เกี่ยวกับเด็ก

จากการวิเคราะห์ทิศทางของเนื้อหาของข่าว/บทความ/ภาพข่าวหนังสือพิมพ์ในปี 2542 ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ฉบับ สรุปผลได้ว่า ในด้านข่าวที่มีทิศทางลบ ถ้าเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ฉบับ โดยเรียงตามลำดับหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในทิศทางลบมากที่สุดไปถึงน้อยที่สุดปรากฏว่า หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์เสนอข่าวทิศทางลบมากที่สุด 46.41% บวก 11.74% และกลาง 41.85% หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่มีเนื้อหาในทิศทางลบ 35.03% บวก 38.82% และกลาง 26.15% ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนเสนอข่าวที่มีทิศทางลบ 33.25% บวก 31.40% และกลาง 35.35% หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจเสนอข่าวทิศทางลบ 27.88% บวก 35.81%

และกลาง 36.32% และหนังสือพิมพ์บ้านเมืองเสนอข่าวทิศทางลบ 17.17% บวก 39.30% และกลาง 43.53%

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ จะเห็นได้ว่าข่าวที่มีทิศทางเป็นกลาง และข่าวที่มีทิศทางลบค่อนข้างจะมีความแตกต่างกันมากโดยเฉพาะระหว่างหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ซึ่งมีข่าวเด็กที่มีทิศทางลบสูงถึง 46.41% ในขณะที่บ้านเมืองมีข่าวลบต่อเด็กเพียง 17.17% ซึ่งมีผลต่อความแตกต่างในสัดส่วนของข่าวในทิศทางบวก ระหว่างหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ซึ่งมีข่าวในทางบวกเพียง 11.83% ของบ้านเมืองตรงกันข้าม คือ เป็นบวก 39.34%

ถ้าดูความสัมพันธ์ระหว่างประเภทหรือรูปแบบของชิ้นข่าวกับทิศทางของเนื้อหา ขอบขียนยกเสนอเฉพาะผลการวิเคราะห์ที่เด่นๆ เช่น ผลการวิจัยแสดงว่า ในประเภทชิ้นข่าวของไทยรัฐนั้นเป็นลบต่อเด็ก 28.13% แต่ภาพข่าวของไทยรัฐเป็นบวก 14.31% บทบรรณาธิการที่ทั้งปี 2542 ไทยรัฐนำเสนอชิ้นเดียว นั้น มีทิศทางเป็นบวก

ในทำนองเดียวกัน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของรายงานข่าวเด็กของมติชน ก็แสดงผลในลักษณะเดียวกับไทยรัฐ คือ ชิ้นข่าวของมติชนส่วนใหญ่ 25.75% เป็นลบต่อเด็ก แต่ภาพข่าว 12.19% ของมติชนเสนอภาพที่เป็นบวกต่อเด็ก บทบรรณาธิการที่เกี่ยวกับสิทธิเด็กที่มติชนลงเพียงชิ้นเดียวเช่นกัน แต่มีทิศทางเป็นลบ

ในบ้านเมือง ทั้งชิ้นข่าว บทความ และ ภาพข่าวส่วนใหญ่มารวมอยู่ที่ทิศทางเป็นกลาง และเป็นบวกต่อเด็ก คือประเภทชิ้นข่าว 20.75% เป็นทิศทางกลาง ภาพข่าว 17.98% เป็นบวก บทความมีทิศทางเป็นบวกและเป็นกลางใกล้เคียงกันคือประมาณทิศทางละ 5% หนังสือพิมพ์บ้านเมืองไม่มีบทบรรณาธิการเลย

กรุงเทพฯ เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กในทิศทางที่เป็นกลางและลบที่ใกล้เคียงกัน คือ 16.50% กับ 16.11% ภาพข่าวของกรุงเทพฯ เป็นบวกส่วนใหญ่ คือ ในสัดส่วน 12.02% บทบรรณาธิการที่มีเพียงชิ้นเดียวทั้งปีของกรุงเทพฯ เสนอประเด็นเด็กในทิศทางลบ เช่นเดียวกับมติชน

บางกอกโพสต์ นั้นแตกต่างจากหนังสือพิมพ์ไทยทั้ง 4 ฉบับ ทิศทางของชิ้นข่าว บทความ และบทบรรณาธิการส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางลบ คือ ชิ้นข่าว 29.70% เป็นข่าวเด็กในด้านลบ บท

ความ 6.22% จาก 24.72% มีเนื้อหาในด้านลบ บทบรรณาธิการ 2 ใน 3 เป็นการหยิบยกประเด็นต่างๆ ที่เป็นทิศทางลบต่อสิทธิเด็ก เช่น กรณีการคว่ำบาตรของสหประชาชาติต่ออิรัก ซึ่งบรรณาธิการบรรยายถึงปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของเด็ก อันเนื่องมาจากการขาดแคลนอาหาร และยารักษาโรคในอิรัก เป็นต้น

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญของข่าวเด็กโดยดูจากตัวแปรต่างๆ คือ การจัดตำแหน่งหน้า การจัดวางบนหน้า ความยาวของเนื้อหา ลักษณะของหัวข้อ และภาพประกอบข่าว กับข่าวในกลุ่มสิทธิต่างๆ ผลการวิจัย สรุปได้ว่า ในระหว่างหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับนั้น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน บ้านเมือง และกรุงเทพธุรกิจ ให้ความสำคัญต่อประเภทของข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะมีชีวิตรอดมากกว่ากลุ่มสิทธิอื่น เมื่อเทียบโดยดูจากค่าเฉลี่ยที่คิดจากตัวแปรทั้งหลายดังกล่าว กรุงเทพธุรกิจมีค่าเฉลี่ย 2.00 ไทยรัฐ 1.94 บ้านเมือง 1.88 และมติชน 1.86 มีบางกอกโพสต์เพียงฉบับเดียวที่ให้ความสำคัญหรือความสำคัญแก่ข่าวประเภทที่แสดงสิทธิที่จะได้รับการพัฒนามากกว่าประเภทอื่น คือ มีค่าเฉลี่ยที่ 2.08

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของการรายงานข่าวเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็กครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยอาศัยแนวคิดทางการสื่อสารมวลชน 2 แนวคิดหลักคือ บทบาทของสื่อมวลชนในฐานะนายประตูข่าวสาร (Gate-keeper) และ บทบาทของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระ (Agenda-setting) มาวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ซึ่งในที่นี้ เน้นไปที่การพัฒนาเด็กของประเทศ โดยใช้แนวคิดเรื่องสิทธิเด็กเป็นกรอบของการศึกษา

จากแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 สื่อมวลชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือพิมพ์ เป็น "นายประตู" ที่จะเปิดหรือปิดให้ข่าว บทความ ภาพข่าวจีนโต ขึ้นหนึ่งออกสู่สายตาประชาชนผู้อ่าน ข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กต้องฟันฝ่าต่อสู้กับข่าวอีกนับร้อยนับพันชิ้นที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งมีจำนวนมากเกินกว่าที่เนื้อที่บนหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะบรรจุลงได้หมด นอกจากนั้น ยังต้องผ่านกระบวนการเลือกสรรจากกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งหมายถึงต้องผ่านการเขียน การตรวจทานตัดต่อ การจัดวางตำแหน่ง ที่ต้องขึ้นอยู่กับคติหรือคติ (judgement) ของผู้สื่อข่าว กองบรรณาธิการ ความสามารถในเชิงวิชาชีพของผู้สื่อข่าว ตลอดจนนโยบายและโครงสร้างขององค์กรของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ในที่นี้ รวมถึงผลประโยชน์หรือผลกำไร

ทางธุรกิจที่จะมาเกี่ยวข้องด้วย เพราะหนังสือพิมพ์ก็คือธุรกิจประเภทหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น การเลือกสรรที่จะนำข่าวโด่งดังพิมพ์ ในหน้าไหน เนื้อที่สักกี่คอลัมน์นี่ มีภาพประกอบขนาดข่าวใหญ่หรือเล็ก พาดหัวตัวใหญ่หรือเล็ก ผู้ที่เลือกสรรข่าว หรือ กองบรรณาธิการย่อมต้องพิจารณาแล้วว่า ข่าว หรือบทความ หรือ ภาพข่าวนั้นๆ จะดึงดูดผู้อ่านจำนวนมากได้ ยิ่งมากเท่าใดยิ่งดีสำหรับธุรกิจของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น เพราะนั่นย่อมส่งผลต่อไปถึงธุรกิจการโฆษณาที่จะตามมา

ดังนั้น ในการวิเคราะห์เนื้อหารายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็ก ถ้าดูในแง่ของความถี่และปริมาณของข่าวสิทธิเด็กที่ได้รับการตีพิมพ์ในปี 2542 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 10 ปีของอนุสัญญาสิทธิเด็กว่า ได้ผ่าน “ประตู” กระบวนการเลือกสรรของกองบรรณาธิการมากน้อยแค่ไหน จากแผนภาพแสดงปริมาณความถี่ของการรายงานข่าวสิทธิเด็กของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ ก็อาจกล่าวได้ว่า ตลอดปี 2542 ข่าวสิทธิเด็กได้รับการเลือกออกนำตลอดทั้งปี ต่างกันตรงช่วงระยะเวลาของเดือน แต่ที่ตรงกันก็คือในช่วงต้นปี ประมาณเดือนมกราคม – มีนาคม หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับจะมีปริมาณความถี่ในการเสนอข่าวสิทธิเด็กในปริมาณค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในช่วงนั้น เป็นช่วงเทศกาลวันเด็ก ช่วงสอบปลายภาค และช่วงการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย เป็นต้น

อันที่จริง แนวคิดเรื่อง “นายประตูข่าว” กับเรื่อง “การกำหนดวาระ” นี้ ในเชิงปฏิบัติค่อนข้างจะสัมพันธ์กัน เพราะหากข่าวนั้นไม่ผ่านประตูออกมา โอกาสที่จะกลายเป็นวาระสาธารณะ ย่อมไม่เกิด ในการวิจัยของแมคคอมบัสและซอร์วี่ ที่ Chapel Hill ซึ่งผลการวิจัยครั้งนั้นเป็นที่มาของแนวคิดเรื่อง Agenda Setting นั้น แมคคอมบัสและซอร์วี่ใช้ตัวแปรเรื่องการให้ความสำคัญต่อข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นตัวบ่งชี้ว่า หนังสือพิมพ์ทำให้เกิดวาระสาธารณะ ในการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็กนี้ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การให้ความสำคัญ (prominence) ต่อข่าวสิทธิเด็ก แบ่งตามกลุ่มสิทธิพื้นฐาน 4 กลุ่ม ในตารางของการให้ความสำคัญ เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยของข่าวในแต่ละตัวแปรของการให้ความสำคัญต่อข่าว ในแต่ละกลุ่มสิทธิ ของแต่ละชื่อฉบับ โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ย ตามที่กำหนดไว้ในบทที่ 3 ของความสำคัญของข่าวตามตัวแปร 5 ตัวคือ ตำแหน่งหน้า ตำแหน่งจัดวางบนหน้า ความยาวของข่าว ลักษณะของหัวข่าว และภาพประกอบ จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยที่โดดเด่นออกมามากที่สุด เมื่อเทียบกันทั้ง 5 ชื่อฉบับ ก็คือข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะมีชีวิตรอด ได้รับการให้ความสำคัญในเรื่องความยาวของเนื้อข่าวมากที่สุด ขณะที่ข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะได้รับการปกป้องได้รับความสำคัญในเรื่องความยาวของข่าวรองลงมาตามด้วยข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะมีส่วนร่วม ซึ่งได้รับความสำคัญที่จะได้เนื้อที่ความยาวในการลงข่าวมาก

เป็นอันดับ 3 ส่วนข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะได้รับการพัฒนานั้นได้รับความสำคัญในเรื่องความยาวของข่าวน้อยกว่ากลุ่มสิทธิอื่นๆ และเมื่อวิเคราะห์ดูจากตัวแปรเรื่องความสำคัญของข่าวทั้ง 5 ตัว ก็จะแสดงให้เห็นแนวโน้มในทำนองเดียวกันคือข่าวในกลุ่มสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิที่จะได้รับการปกป้องมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสิทธิอีก 2 กลุ่มคือสิทธิที่จะมีชีวิตรอด กับสิทธิที่จะมีส่วนร่วม

ถ้าวิเคราะห์ตามแนวคิด Agenda Setting นอกจากความเด่นของข่าวแล้ว ความสำเร็จของการนำเสนอก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระเช่นกัน เพราะยิ่งคนอ่านได้อ่านข่าวนั้นบ่อยครั้งเท่าใด ก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะมองว่าข่าวนั้นเด่นหรือสำคัญที่จะต้องสนใจ ในแง่นี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ กล่าวได้ว่า ตลอดปี 2542 ผู้อ่านได้อ่านข่าวเกี่ยวกับเด็กจากหนังสือพิมพ์ 5 ชื่อฉบับโดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 14 ชิ้นต่อวัน ความสำเร็จของการนำเสนอจะขึ้นลงไม่เท่ากันในแต่ละเดือน แต่อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงต้นปี ซึ่งเป็นช่วงวันเด็ก และเป็นช่วงปิดเทอมกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ข่าวเด็กค่อนข้างขึ้นมาสู่ความสนใจของผู้่านสูง เพราะมีปริมาณข่าวในช่วงนั้นมาก ที่น่าสนใจจากการวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้ ก็คือการทำหนังสือพิมพ์มติชน กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์ลงข่าวเกี่ยวกับเด็กเพิ่มสูงขึ้นในช่วงกลางปี เพราะมีเหตุการณ์เกี่ยวกับวันสิ่งแวดล้อมโลก งานชุมนุมลูกเสือโลก และอื่นๆ ถ้าดูในแง่ของ "นายประดู" อาจหมายความว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสามฉบับสนใจข่าวประเภทสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเด็ก ในระดับนานาชาติ เป็นต้น ในฐานะนักประชาสัมพันธ์ ข้อมูลจุดนี้ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ไม่น้อยทีเดียว อย่างน้อยนี่อาจเป็นจุดที่จะนำไปประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมกับเด็กขึ้นมาเป็นวาระสาธารณะได้ เพราะมีข้อมูลแล้วว่ามติชน กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์สนใจที่จะลงข่าวเด็กกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เมื่อข่าวสิทธิเด็กได้รับการเลือกให้ออกมาปรากฏเป็นข่าว บทความ ภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยนัย หมายถึงว่า ข่าว บทความ ภาพข่าวเหล่านั้นเริ่มเข้าสู่กระบวนการของการกำหนดวาระ (agenda setting) ให้กับสาธารณชน เพราะนั่นหมายถึงว่า หนังสือพิมพ์เริ่มก้าวแรกของการนำข่าวสิทธิเด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาสู่การรับรู้ของสาธารณชน (public awareness) ในโลกแห่งการสื่อสารปัจจุบัน อาจเป็นจริงในระดับหนึ่งที่ว่า "เหตุการณ์หรือเรื่องราวใดก็ตามที่เกิดขึ้น หากไม่ปรากฏเป็นข่าว สำหรับสาธารณชนแล้ว เหตุการณ์นั้น เรื่องราว นั้น เสมือนหนึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเลย"¹

¹ Lawrence Wallack, et.al., Media Advocacy and Public Health, (New Bury Park, Sage Publications, 1993)

อย่างไรก็ตาม การที่ชาวสิทธิเด็กได้ลงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่ได้หมายความว่า ชาวทุกข่าวหรือประเด็นทุกประเด็นจะกลายเป็นวาระสาธารณะ หรือมีผลกระทบต่อนโยบายในระดับสูงในทันที การจะเป็นวาระสาธารณะได้นั้น ต้องมีการติดตามประเด็นที่ต่อเนื่องและมีระยะเวลาที่นานพอสมควร ตัวอย่างที่พอจะยกมาให้เห็นได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องการรายงานชาวสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็กครั้งนี้ ดังเช่นกรณีของการสอบเข้าโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมารดาของเด็กนักเรียนคนหนึ่งร้องเรียนว่า บุตรของเธอไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบคัดเลือกเข้าโรงเรียนสาธิตแห่งนั้น เพราะมีการใช้ระบบเส้นสายในการรับนักเรียนในการศึกษาพบว่า เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นสาธารณะในระดับหนึ่ง เพราะหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะบางกอกโพสต์และมติชน ติดตามข่าวเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการแสดงความคิดเห็นในสื่อมวลชนจากหลายๆ ฝ่าย มีการเขียนจดหมายเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ อย่างเช่นในคอลัมน์ Postbag อย่างไรก็ตาม ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ประเด็นที่ถกเถียงกันมากในกรณีกลับกลายเป็นเรื่องของการมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ในกรณีนี้คือมารดาของเด็กนักเรียนคนนั้น ที่ต้องการรู้ผลการสอบคัดเลือกของสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อมูลข่าวสารทางราชการ สื่อมวลชนไม่ได้มองประเด็นข่าวในแง่ของสิทธิเด็กเลยว่า เด็กทุกคนควรมีสิทธิที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างเสมอภาคกัน รัฐควรจัดการให้ระบบการศึกษาของเยาวชนของชาติมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะเข้าเรียนในสถานศึกษาใด เหล่านี้เป็นต้น

ดังนั้น ในฐานะนักนิเทศศาสตร์พัฒนาการ หรือนักวางแผนประชาสัมพันธ์ขององค์กรพัฒนาด้านเด็ก ประเด็นนี้อาจเป็นประโยชน์ที่จะไปใช้ในการวางแผนการประชาสัมพันธ์เรื่องสิทธิเด็กว่า ประเด็นใดที่สื่อมวลชนสนใจมากกว่า และมีโอกาสที่จะกลายเป็นวาระสาธารณะได้มากกว่า และควรหยิบยกประเด็นใดบ้างที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ มองปัญหาอย่างกว้างขวางมากขึ้น แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ละเลยหรือให้ความสนใจแก่ประเด็นที่ได้รับความสนใจน้อยกว่า จริงๆ แล้วนี้อาจเป็นข้อได้เปรียบที่จะหาทางวางแผนประชาสัมพันธ์ว่าจะทำอย่างไรจึงจะดึงประเด็นสิทธิความมั่งคั่งและสิทธิที่จะมีส่วนร่วมขึ้นมาให้สำคัญพอๆ กัน เพราะต้องไม่ลืมว่า สิทธิพื้นฐานของเด็ก ทั้ง 4 ประการนั้น เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน แยกแยกจากกันไม่ได้

ทำนองเดียวกัน ผลการวิจัย ในเรื่องทิศทางของข่าวกับสิทธิเด็ก หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีทิศทางที่แตกต่างกันไป เช่น ไทยรัฐ มติชน และบางกอกโพสต์เสนอขึ้นข่าวส่วนใหญ่ในทิศทางเป็นลบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข่าวส่วนใหญ่เป็นข่าวอาชญากรรม เช่น เด็กนักเรียนตีกัน เด็กถูกฆ่า ช่มชู้ หรืออนาจาร เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญต่อข่าวที่รุนแรง ล้างความฮือ

อา ทั้งนี้เพราะต้องการขายข่าวตามลักษณะของธุรกิจนั่นเอง ที่น่าสนใจก็คือ บ้านเมืองซึ่งจะนำเสนอข่าวในทิศทางที่เป็นกลางและเป็นบวกมากกว่าลบ ถ้าวิเคราะห์ตามแนวคิดของการกำหนดวาระ ข่าวที่เป็นกลาง-ย่อมไม่ดึงดูดความสนใจมากเท่ากับข่าวที่ค่อนข้างขัดแย้ง ที่ทำให้คนอ่านคิดและมองว่าควรจะยืนอยู่ข้างไหน เช่นเดียวกับข่าวการหาเสียงเลือกตั้ง

แม้ว่าในการวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้ ได้จัดประเภทของเนื้อหาข่าว/บทความ/ภาพข่าว และแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ เพื่อดูว่ามีข่าวที่เข้าข่ายสิทธิพื้นฐานด้านใดบ้างของเด็ก นั่นเป็นการวิเคราะห์โดยดูจากตัวบ่งชี้โดยอ้อม (proxy) และข่าวแต่ละชิ้นที่เลือกมาวิเคราะห์ ล้วนแล้วแต่เป็นข่าวที่ระบุถึงหรือเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง กล่าวคือเด็กเป็นเนื้อหาของข่าวเอง เช่น เด็กถูกทำร้าย เด็กเจ็บป่วย หรือเด็กถูกฆ่า หรือเด็กมีปัญหาในเรื่องการเรียน แต่ที่การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้นำมาเข้ามามีวิเคราะห์ด้วย ก็คือข่าวอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุหรือมีเด็กเป็นตัวข่าวโดยตรง แต่ผลของข่าวเหล่านั้นมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตและความ เป็นอยู่ โอกาสในการพัฒนาของเด็กอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างเช่น ข่าวเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวให้กับผู้สืบทอดมา ซึ่งแน่นอนว่ามีผลโดยตรงกับการมีชีวิตรอดของเด็กชนกลุ่มน้อย แต่ในข่าวไม่ได้พูดถึงเด็กเลย ข่าวพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่ในข่าวไม่เอ่ยถึงเด็กเลย ระบุแต่เฉพาะสาระสำคัญของ พ.ร.บ.ฉบับนั้น ข่าวการตักงานของคนงานนับแสนคน อันเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจ จริงอยู่ข่าวไม่ได้เอ่ยถึงเด็ก แต่จริงๆ แล้วการตักงานของคนงาน หมายถึงการไม่มีรายได้ของคนที่เป็นพ่อแม่ ย่อมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อโอกาสที่เด็กจะได้เข้าเรียนในโรงเรียน หรือโอกาสในการศึกษาต่อ นอกจากนั้นข่าวนี้ อาจหมายถึง เด็กบางคนอาจต้องถูกใช้แรงงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ข่าวการท่องเที่ยวแบบครอบครัว ย่อมหมายถึงการได้พักผ่อนหย่อนใจของเด็ก แต่ไม่อาจนำมาวิเคราะห์ศึกษาในที่นี้ได้ เพราะไม่ตรงกับคำจำกัดความของข่าวเด็กที่ตั้งไว้แต่แรก

อย่างไรก็ตาม อาจสรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทยตามแนวคิดของอนุสัญญาสิทธิเด็ก ตามกรอบแนวคิดในเรื่อง Agenda Setting ของแมคคอมบัสและซอร์ ซึ่งได้ทำการวิจัยที่ Chapel Hill โดยดูจากเงื่อนไขของความถี่และความยาวของประเด็นข่าว ที่ว่าความถี่ของข่าวยิ่งมาก โอกาสที่สาธารณชนจะเห็นหรืออ่าน และจำได้ และยอมรับว่าเป็นประเด็นสาธารณะที่ต้องจับตามองในช่วงเวลานั้นๆ ก็มีมากตามไป ดังนั้น ถ้าดูตามปริมาณความถี่โดยรวม มติชนกับบ้านเมือง มีแนวโน้มที่จะกำหนดวาระเกี่ยวกับประเด็นสิทธิเด็กได้มากกว่าอีก 3 ฉบับ คือ ไทยรัฐ กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์ เพราะจากจำนวนรวมของชิ้นข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กทั้งหมด 48% เป็นของมติชนและบ้านเมือง

แต่ถ้าวิเคราะห์ในแง่ของความยาวของเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิเด็ก โดยยอมรับเงื่อนไขของการกำหนดวาระที่ว่า หนังสือพิมพ์ยอมให้เนื้อหาในการลงข่าวขึ้นใด มีความยาวยิ่งมาก คนอ่านก็ยิ่งมีโอกาสได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนั้นมากตามไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ บ่งชี้ว่า โอกาสที่ข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กจะเป็นประเด็นสาธารณะขึ้นอยู่กับหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ แต่โอกาสของการกำหนดวาระมากที่สุด โดยดูจากผลการวิจัยครั้งนี้ กรุงเทพมหานครเปิดโอกาสของการกำหนดวาระมากที่สุด เพราะ 47.25% ของข่าวหรือบทความในกรุงเทพมหานครที่มีความยาวเกิน 26 คอลัมน์นี้ ตามมาด้วย บางกอกโพสต์ 40.97% ไทยรัฐ 39.01% บ้านเมือง 32.90% ในขณะที่ มติชนเปิดการกำหนดวาระโดยเนื้อหาของความยาวของข่าวน้อยที่สุดคือเพียง 29.64% ซึ่งผลการนับคอลัมน์นี้ สอดคล้องกับผลวิเคราะห์ของการจัดวางข่าวบนหน้า เนื่องจากทั้งกรุงเทพมหานครและบางกอกโพสต์ตีพิมพ์ข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กแบบเต็มทั้งหน้าในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือฉบับละประมาณ 5% ขณะที่บ้านเมืองมีเต็มหน้า 2.55% มติชน 1.63% แต่ไทยรัฐมีเต็มหน้าน้อยสุดคือ 0.34%

แต่ถ้าวิเคราะห์ในแง่ของการให้ความสำคัญต่อข่าวสิทธิเด็ก อาจสรุปได้ว่า การกำหนดวาระของหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับยังไม่เด่นชัดพอ เพราะเกินกว่า 90% ของข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กนั้น ถูกจัดให้อยู่ในหน้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่หน้าหนึ่ง ฉะนั้น โอกาสที่ข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กจะเด่น และดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ให้ยอมรับว่าเป็นประเด็นสาธารณะที่สำคัญนั้น ย่อมด้อยลงไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของรายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ไทย และศึกษาปริมาณและทิศทางของข่าวสิทธิเด็กโดยดูจากตัวบ่งชี้โดยอ้อม (proxy indicators) ผลการวิจัย ทำให้มีข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหนังสือพิมพ์

1. จากผลการวิเคราะห์เนื้อหา หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับระบุหรือเอ่ยถึงสิทธิเด็กน้อยมาก หากจะให้เป็นไปตามพันธกรณี และความคาดหวังตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาสิทธิเด็ก เกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมและเผยแพร่สิทธิเด็กให้เป็นที่รู้และเข้าใจอย่างกว้างขวาง หนังสือพิมพ์ควรจะเสนอข่าว บทความ บทบรรณาธิการ และภาพข่าว ที่ระบุถึงความหมายในเชิงสิทธิเด็กของข่าวหรือบท

ความนั้นๆ ด้วย เพื่อผู้อ่านจะได้ตระหนัก และมองประเด็นในแง่ของเด็กมากขึ้น ซึ่งจะมีผลในด้านกำหนดวาระสาธารณะเด่นชัดขึ้น

2. เพื่อให้เห็นภาพรวมของสื่อมวลชนไทยในการเสนอข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กทั้งหมด น่าจะมีการศึกษาในทำนองเดียวกันกับสื่อมวลชนแขนงอื่น เช่นวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อสามารถประมวลผลบทบาทของสื่อมวลชนโดยรวมทุกแขนงได้ว่า มีบทบาทหรือไม่อย่างไรต่อการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และมีผลกระทบในเชิงนโยบายสาธารณะอย่างไร เป็นต้น

3. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสิทธิเด็กเท่านั้น ประเด็นที่น่าจะศึกษาต่อไปก็คือ การศึกษาวิจัยดูว่า ผู้สื่อข่าวที่ทำข่าวหรือเขียนข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กนั้น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็กหรือไม่ เพียงใด ข้อเสนอแนะนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า เมื่อหนังสือพิมพ์มีผู้สื่อข่าวที่รับผิดชอบสายข่าวแต่ละสาย เช่น สายเศรษฐกิจการเมือง การศึกษา การสาธารณสุข โดยหลักการแล้ว ผู้สื่อข่าวในแต่ละสายข่าวนั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในข่าวสายนั้นเป็นพิเศษ จึงจะเขียนข่าวได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ ควรต้องมีภูมิลำเนาทางด้านเศรษฐศาสตร์ ผู้สื่อข่าวการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องมีภูมิลำเนาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข่าวสิทธิเด็ก ก็น่าจะมีผู้สื่อข่าวที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่มากพอสมควรเช่นกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรของรัฐที่ทำงานด้านเด็ก

จากการวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันในเรื่องคุณภาพหรือการให้ความสำคัญต่อข่าวเด็กของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ เช่นบางฉบับนับจำนวนชิ้นข่าวหรือภาพข่าวได้มากก็จริง แต่ถ้าจะตัดสินโดยดูว่าหนังสือพิมพ์นั้นให้ความสำคัญแก่ประเด็นเด็กมากพอที่จะหยิบยกขึ้นมาเขียนเป็นบทบรรณาธิการหรือไม่ โดยถือเรื่องนี้เป็นตัวแปรสำคัญของคุณภาพด้านสิทธิเด็กของหนังสือพิมพ์แล้ว ในการเลือกหนังสือพิมพ์ให้เป็นหนังสือพิมพ์ตัวอย่างนั้น ควรจะมีการวิจัยและเลือกอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สืบเนื่องจากผลการวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้ น่าจะเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาในเชิงลึก คือการศึกษาว่า ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่น่าเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อ่านหรือนโยบายสาธารณะอย่างไรบ้าง

2. ในโลกแห่งยุคข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ย่อมมองข้ามการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตไปไม่ได้ และที่จริงแล้วมีการละเมิดสิทธิเด็กทางสื่อชนิดนี้อย่างมากมาย ดังที่เป็นข่าวเช่น การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสื่อสารเกี่ยวกับภาพลามกของเด็กที่กระจายในเครื่องของกลุ่มผู้นิยมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเด็ก จึงน่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงบทบาทและอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย